

МАНІФЕСТ УЧЕННЯ КАРЛОСА КАСТАНЕДИ

У СВІТІ ПРОДАНО ПОНАД 8 МЛН ПРИМІРНИКІВ

ЗБАГНІТЬ НЕЗБАГНЕННЕ

Кастанеда — один з найзагадковіших письменників ХХ століття. Автор 12 світових бестселерів, які розійшлися мільйонними накладами. Він практично не давав інтерв'ю, про його життя, оповите легендами та міфами, відомо небагато, а його вчення стало безцінним духовним здобутком, що надихає тисячі людей на пошуки та прозріння.

Колись шамани древньої Мексики вірили, що простір і час — це єдине ціле. Час вони уявляли як нескінченний тунель із дзеркальними борознами. Пересічна людина потягом життя може споглядати тільки одну таку борозну, потрапляючи у своєрідну пастку, і лиш обраним до снаги дивитися на будь-яку з них і обертати те, що зветься колесом часу.

Мудрість, пронесена крізь віки й зібрана на сторінках цієї книжки, відчиняє двері у магічний світ Карлоса Кастанеди. Роздуми письменника про людське життя та призначення, свободу, гармонію і самопізнання, пошук істини та власного шляху — заповітні ключі, здатні допомогти нам стати володарями свого часу та своєї долі. Цитати й афоризми немовби намотуються на химерну спіраль. Спіраль, яку древні шамани називали колесом часу...

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-5771-9

9 786171 257719

КАРЛОС КАСТАНЕДА

КОЛЕСО ЧАСУ

КАРЛОС КАСТАНЕДА

КОЛЕСО ЧАСУ

CARLOS
CASTANEDA

THE WHEEL
OF TIME

КАРЛОС КАСТАНЕДА

КОЛЕСО ЧАСУ

УДК 821.111(73)
К28

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:

Castaneda C. The Wheel of Time: The Shamans of Ancient Mexico, Their Thoughts about Life, Death and the Universe / Carlos Castaneda. — Washington Square Press, 2001

Переклад з англійської *Анастасії Жищинської*

Дизайн обкладинки *Олексій Ачкасов, Аліна Белякова*

Літературно-художнє видання

КАСТАНЕДА Карлос
Колесо часу

Керівник проекту *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *Т. О. Небесна*
Редактор *Т. О. Небесна*
Художній редактор *А. В. Блякова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *В. Ю. Степанов*

Підписано до друку 31.01.2019. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Newton». Ум. друк. арк. 13,44.
Наклад 6000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cor@bookclub.ua

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
у друкарні «Фактор-Друк»
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51. Тел.: + 3 8 057 717 53 57

ISBN 978-617-12-5771-9
ISBN 978-074341280-3 (англ.)

© Carlos Castaneda, 1998
© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2019
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2019

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	6
Висловлювання з «Учення дона Хуана»	15
Коментарі до «Учення дона Хуана»	25
Висловлювання з «Окремої реальності»	30
Коментарі до «Окремої реальності»	62
Висловлювання з «Подорожі в Ікстлан»	69
Коментарі до «Подорожі в Ікстлан»	96
Висловлювання з «Казок про силу»	102
Коментарі до «Казок про силу»	141
Висловлювання з «Другого кільця сили»	146
Коментар до «Другого кільця сили»	160
Висловлювання з «Дарунка орла»	166
Коментарі до «Дарунка Орла»	196
Висловлювання з «Вогню ізсереди»	203
Коментарі до «Вогню ізсереди»	222
Висловлювання із «Сили мовчання»	226
Коментарі до «Сили мовчання»	253

ВСТУП

Цю збірку вибраних цитат я підготував на основі своїх перших восьми книг про світ шаманів древньої Мексики. Усі висловлювання взято безпосередньо з тих пояснень, що їх мені як антропологу надавав мій учитель і наставник дон Хуан Матус, шаман індіанського племені які з Мексики. Представники древнього шаманського роду, до якого він належав, жили у Мексиці з незапам'ятних часів.

Дон Хуан увів мене у цей Світ — який, звісно ж, був світом древніх шаманів — найдієвішим з відомих йому шляхів. Тому він — ключова особа в моїй історії. Він знав про існування іншої реальності, яка не була ні ілюзією, ані плодом бурхливої уяви. Для дона Хуана та його супутників-шаманів (їх було п'ятнадцятеро) цей древній світ був безумовно реальним і прагматичним настільки, наскільки це взагалі можливо.

Робота над цією книжкою почалася як спроба створити збірку нарисів, висловлювань та ідей, що відображали б традиційні уявлення цих шаманів — збірку, яку було б цікаво читати і яка спонукала б до роздумів. Та в процесі роботи стався несподіваний поворот: я усвідомив, що всі ці висловлювання наділені надзви-

чайною силою. Вони відкрили мені прихований хід думок, раніше мною не помічений, і підсвітили той напрям, у якому дон Хуан скеровував мене як свого учня впродовж тринадцяти років.

Ці цитати краще, ніж будь-які теоретичні мудрування розкривають непередбачувану і непохитну модель поведінки, якої дотримувався дон Хуан, аби сприяти моєму якнайшвидшому входженню в його світ. Я не сумніваюся в тому, що дон Хуан тримався цієї лінії тому, що колись його вчитель вводив його у світ шаманів у той самий спосіб.

Своїми діями дон Хуан Матус свідомо намагався ввести мене в те, що він називав іншою системою пізнання. Говорячи про систему пізнання, він мав на увазі стандартне визначення: процеси, які відповідають за свідомість у щоденному житті, зокрема пам'ять, досвід, сприйняття і майстерне використання будь-якого синтаксису (тут синтаксис слід розуміти як упорядковану систему). Дон Хуан стверджував, що система пізнання шаманів древньої Мексики справді відрізнялася від системи пізнання пересічної людини.

Здоровий глузд і логіка людини, що вивчає суспільні науки, змушувала мене відкидати його твердження. Знову й знову я сперечався з доном Хуаном, сприймаючи його слова як

безглузді. Мені все це видавалося щонайменше інтелектуальною аберрацією.

Тринадцять років ми тяжко працювали, щоб урешті похитнути мою віру в нормальну систему пізнання, яка робить світ навколо збагненним для нас. Така зміна ввела мене в дуже дивний стан — стан недовіри до пізнавальних процесів щоденного життя, які доти я приймав беззастережно.

Після тринадцяти років бурхливих сутичок я всупереч власній волі усвідомив, що дон Хуан Матус справді дивився на світ зовсім з іншої позиції. Отже, шамани древньої Мексики справді мали свою систему пізнання. Мені було нестерпно це визнавати. Я почувався зрадником, наче виголошував найвідвертішу ересь.

Відчувши, що здолав мій відвертий опір, дон Хуан увігнав свої ідеї в найдальші глибини мого єства, тож мені довелося беззастережно визнати, що шамани-практики оцінювали світ з позиції, яку неможливо описати за допомогою наших звичних засобів осмислення дійсності. Вони сприймали енергію так, як вона плине у Всесвіті, — вільну, не обмежену вимогами суспільства й синтаксису, чисту, тремтливую енергію. Таку дію вони називали баченням.

Найпершою метою дона Хуана було допомогти мені побачити, як енергія плине у Всесвіті. У світі шаманів уміння таким чином сприй-

мати енергію — це перший обов'язковий крок до більш заглибленого й вільного погляду іншої системи пізнання. Щоб змусити мене побачити, дон Хуан застосовував інші, чужорідні засоби пізнання.

Одним із найважливіших засобів був так званий *перегляд*, тобто систематичне ретельне вивчення власного життя, крок за кроком. Такий перегляд мав на меті не критику чи пошук помилок, а спробу осмислити своє життя і змінити його перебіг. Дон Хуан був певен: коли практик дослідив своє життя відсторонено, як того вимагає перегляд, він уже не зможе повернутися до звичного способу існування.

Для дона Хуана бачити плин енергії у Всесвіті означало бачити людину як сяйливе яйце або енергетичну кулю й мати змогу розгледіти в тій сяйливій кулі окремі риси, властиві людям загалом: скажімо, бачити точку особливої яскравості у й без того яскравому світляному коконі. Шамани вважали, що саме в цій яскравій точці, яку вони називали «точкою збирання», формується сприйняття. Якщо логічно розвинути цю думку, то можна зрозуміти, що в точці яскравості твориться наше пізнання світу. Яким би дивним це не видавалося, дон Хуан Матус мав рацію, адже саме так усе й відбувається.

Процес сприйняття дійсності шаманами відрізнявся від аналогічного процесу пересічної

людини. Шамани твердили, що сприйняття енергії напряду вело їх до так званих енергетичних фактів. Під енергетичним фактом вони мали на увазі образ, який виникав унаслідок безпосереднього споглядання енергії й приводив до остаточних і нескоротних висновків. Ці факти не піддаються логічному осмисленню у нашій звичній системі інтерпретацій.

Дон Хуан розповідав, що для шаманів його лінії енергетичним фактом було те, що світ навколо визначають пізнавальні процеси, які є далеко не непорушними: їх опановують, вони не є данністю. Ці процеси залежать від підготовки, практики й використання. Ця думка пов'язана з іншим енергетичним фактом: процеси звичного для нас пізнання є результатом нашого виховання, не більше.

Дон Хуан Матус ні на мить не сумнівався: все те, що він розповідає мені про систему пізнання шаманів древньої Мексики, — не вигадка. Поміж тим, дон Хуан також був нагвалем, а для шаманів-практиків це означало, що він природний лідер — людина, яка може спостерігати енергетичні факти без шкоди для себе. Таким чином, він був наділений здатністю успішно вести своїх соратників тими дорогами мислення й сприйняття, які неможливо описати.

Зваживши всі ті факти про систему пізнання дона Хуана, з якими він мене ознайомив, я дій-

шов висновку, який він зі мною поділяв: що найважливішою складовою такого світу є ідея наміру. Для шаманів древньої Мексики Намір був силою, яку вони могли бачити, коли спостерігали за плином енергії у Всесвіті. Вони вважали намір всюдисущою силою, яка проникає в усі аспекти часу й простору. Це рушійна сила, яка стоїть за всім у світі. Та особливе значення для шаманів мало те, що намір — чиста абстракція, тісно пов'язана з людиною. Людина завжди здатна керувати наміром. Шамани древньої Мексики усвідомили, що єдиний спосіб вплинути на цю силу пов'язаний зі шляхом бездоганної поведінки. Але здійснити такий подвиг до снаги лише найбільш дисциплінованим практикам.

Ще одним надзвичайно важливим елементом цієї дивної системи пізнання виявилось розуміння і використання концепцій часу та простору. Для шаманів це зовсім не ті явища, що є частиною нашого життя лише тому, що вони невід'ємні від звичної для нас системи пізнання. Для пересічної людини стандартними є визначення часу як «непросторового континууму, в якому події відбуваються у незворотній послідовності від минулого через теперішнє до майбутнього», а простору — як «безкінечного розширення тривимірного поля, в якому існують зірки й галактики; Всесвіт».

Для шаманів древньої Мексики час був чимось на кшталт думки — думки, породженої чимось, незбагненим у своїй величі. Логічним доказом цього вони вважали те, що людина як складова думки неосяжної для її розуму сили зберігала в собі невелику частку цієї думки — частку, яку можна відродити за допомогою надзвичайної дисципліни.

Простір ці шамани вважали абстрактним полем дії. Вони називали його нескінченністю і трактували як загальний підсумок усіх дій живих істот. Простір був для них чимось більш доступним, майже приземленим. Здається, з абстрактного визначення простору вони мали неабияку користь. За словами дона Хуана, шамани древньої Мексики ніколи не сприймали час і простір як невиразні абстрактні поняття, що властиво нам. Для них час і простір, попри незрозумілість їхніх визначень, завжди були невід'ємною частиною людини.

Ще однією одиницею пізнання для цих шаманів було колесо часу. Вони пояснювали, що час нагадує тунель нескінченної довжини й ширини, — тунель із дзеркальними борознами. Кожна з борозен нескінченна, як нескінченне їх число. Сила життя змушує кожен істоту вдивлятися лише в одну з них. Проте ті, хто споглядає лише одну борозну, потрапляють у її пастку, живуть нею.

Остаточна мета воїна — завдяки акту глибокої дисципліни цілковито зосередити свою увагу на колесі часу й змусити його обернутися. Воїни, яким удалося обернути колесо часу, можуть зазирнути у будь-яку борозну й видобути з неї все, що забажають. Звільнившись від дії магічної сили, яка змушує вдивлятися лише в одну борозну, воїни можуть дивитися куди завгодно й бачити, як час відступає або, навпаки, насувається на них.

Якщо розглядати колесо часу саме так, то можна побачити його надзвичайний вплив, який виходить далеко за межі життя воїна, — як у випадку зібраних у цій книжці висловлювань. Вони неначе намотані на спіраль, яка живе власним життям. Ця спіраль, згідно із системою пізнання шаманів, і є колесом часу.

Під впливом колеса часу мета цієї книжки змінилася, відійшла від початкового задуму. Самі висловлювання стали у ній панівним чинником, і це змусило мене шукати шляхів, щоб в усій повноті передати той дух, у якому вони були передані мені — дух помірності й цілковитої прямоти.

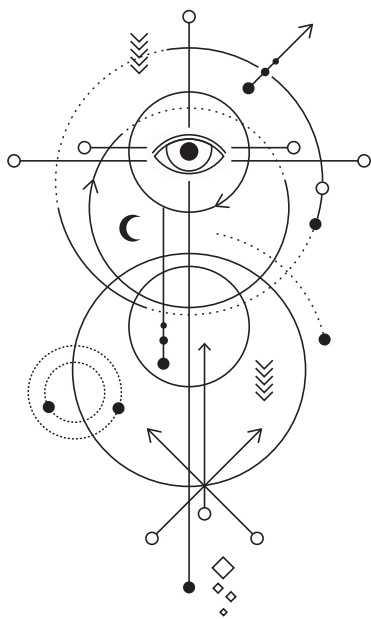
Також я марно намагався упорядкувати ці висловлювання за певними категоріями, щоб полегшити сприйняття книжки. Така класифікація висловлювань виявилася неприйнятною. Розподілити щось настільки невизначене

й велике як цілісний світ пізнання на довільні та суб'єктивні категорії було просто неможливо.

Мені не залишилося нічого іншого, як піти за цими висловлюваннями й дати їм можливість самим окреслити обриси думок і почуттів шаманів древньої Мексики щодо життя, смерті, Всесвіту й енергії. Вони є відображенням того, як ці шамани бачили не лише Всесвіт, а й усі процеси існування і співжиття у нашому світі. І що найважливіше, ці висловлювання свідчать про можливість поєднати дві системи пізнання без жодної шкоди для себе.

ВИСЛОВЛЮВАННЯ
З «УЧЕННЯ
ДОНА ХУАНА»

Сила залежить від тих знань, якими ми володіємо. Який сенс знати те, від чого немає користі, що не підготує тебе до неминучого зіткнення з невідомим?

* * *

Ніщо у світі не дається задарма. Щоб здобути знання, потрібно докласти неабияких зусиль.

Людина йде до знань так само, як на війну: цілковито зібрана, з острахом, благоговінням і безумовною рішучістю. Іти до знань чи на війну в іншому стані — помилка. Хто її припустить, гірко про це пошкодує, якщо йому чи їй таки вдасться зберегти життя. Виконавши всі чотири умови — будучи цілковито зібраним, ідучи з острахом, благоговінням і безумовною рішучістю, — ми уникаємо помилок, за які доведеться розплачуватися. За таких умов у наших діях не залишається місця для незграбної нерозсудливості. Спіткнувшись і зазнавши невдачі, ми програємо всього лиш битву, тож нам не доведеться шкодувати.

Надмірна увага до самого себе жахливо втомлює. Така людина глуха й сліпа до всього іншого, а втома не дає змоги побачити дива, що оточують її.

Беручись за навчання, ми повинні працювати якомога наполегливіше. Тоді лише наша природа визначатиме межі пізнання. Страх знання природний. Усі ми відчуваємо його і ніяк не можемо цьому зарадити. Проте, хоч би як лякало навчання, значно страшніше уявити себе без жодних знань.

Сердитись на інших означає надавати ваги їхнім учинкам. Цього почуття обов'язково слід позбутися. Вчинки інших не можуть бути настільки важливими, аби затьмарити нашу єдину можливу альтернативу — неминучу зустріч із нескінченністю.

Будь-який шлях — лише один з мільйона шляхів. Тому воїн має пам'ятати, що шлях — це всього лише шлях. Якщо ти відчуваєш, що він не для тебе, його слід залишити за всяку ціну. Рішення залишити шлях чи продовжувати його не має диктуватися страхом або честолюбством. Кожен шлях слід вивчити уважно й неквапно, а тоді поставити собі лише одне обов'язкове запитання: чи є у цього шляху серце?

Усі шляхи однакові — вони нікуди не ведуть. Та шлях без серця не дарує радості. З іншого боку, іти шляхом, що має серце, легко: воїну не доводиться докладати зусиль, щоб полюбити його. Крокуючи шляхом, у якого є серце, людина не втрачає свого власного.

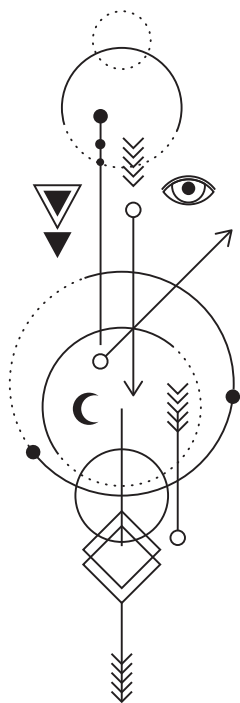
Я був настільки самовпевнений, що вірив, ніби живу у двох світах. Та для нас, людей, існує лише один-єдиний світ. І будучи людьми, ми повинні без нарікань дотримуватися його законів.

Проте існує щасливий світ, у якому немає відмінностей між речами, бо немає нікого, хто цікавився би цими відмінностями. Я бачив цей світ, але він не для людей.

У людини є чотири немінучі вороги: страх, чіткість думки, сила й старість. Можна здолати страх, чіткість думки і силу, але не старість. Її можна відтермінувати, але не перемогти.

КОМЕНТАРІ
ДО «УЧЕННЯ
ДОНА ХУАНА»

Абстрактний характер висловлювань із моєї першої книжки «Учення дона Хуана» передає суть усього того, що дон Хуан говорив на початку мого учнівства. У книжці описано часи, коли дон Хуан багато розповідав про союзників, рослини сили, Мескаліто, «димок», вітер, річкових і гірських духів, духа чапареля тощо. Згодом, коли я запитав, чому він так часто згадував їх колись, але зовсім не говорить про них зараз, він безсоромно заявив, що на початку мого навчання навмисно вдався до цієї псевдошаманської балаканини задля мого ж блага.

Мені відібрало мову. Я не здатен був зрозуміти, як він міг говорити таке, бо це була відверта неправда. Проте він справді був саме такої думки про ці елементи свого світу, а я не міг сумніватися у правдивості його слів і почуттів.

— Не сприймай це надто серйозно, — мовив він, сміючись. — Я отримував особливу насолоду, порпаючись у цьому лайні, а з тобою й поготів, бо знав, що роблю це для твого блага.

— Для мого блага, доне Хуане? Що за маячня?

— Так, для твого блага. Я вдався до обману, зосереджуючи твою увагу на тих предметах, які тебе захоплювали, і ти проковтнув живця з гачком, волосінню і поплавцем.

Я прагнув цілковито заволодіти твоєю увагою. Та як я мав це зробити, якщо твоєму ду-

хові бракувало дисципліни? Ти сам раз по раз повторював, що залишаєшся зі мною, бо тебе вражає те, що я говорю про світ.

Проте ти не знав, що в основі твого захоплення лежало те, що ти незбагненим чином ніби впізнавав усі ті речі, про які я тобі розповідав. Ти вважав, що ця незбагненна впізнаваність була шаманізмом, тебе це влаштовувало, і тому ти мене не покидав.

— Доне Хуане, ви чините так з усіма?

— Не з усіма, бо не всі приходять до мене, і, понад те, не кожен мені цікавий. Мене цікавив ти і лише ти. Мій учитель, нагваль Хуліан, обдурив мене схожим чином. Він скористався моїм сластолюбством і моєю жадібністю: обіцяв озолотити мене й звести з усіма тими прекрасними жінками, які його оточували. Обіцяв мені золоті гори й упіймав на живця.

Усіх шаманів моєї лінії одурювали схожим чином споконвіку. Ці шамани не вчителі чи гуру. Їм байдуже, чи світ дізнається про їхнє вчення. Їм потрібні спадкоємці, а не люди, які проявляють невиразне зацікавлення в їхніх знаннях із певних міркувань.

Дон Хуан мав рацію, коли сказав, що я легко клюнув на його вигадку. Я ж бо вважав, що знайшов ідеальне джерело антропологічної інформації про шаманізм!

У ті часи під його покровительством і впливом я списував щоденник за щоденником і збирав старі мапи з позначеннями розташування поселень індіанців упродовж століть, починаючи від єзуїтських хронік кінця 1700-х. Занотовував інформацію про ці поселення й простежував найменші зміни, сушачи мізки над тим, чому ці містечка переміщувалися й чому форма їх розташування дещо змінювалася після кожного такого переїзду. Мене переповнювали псевдоміркування про причини і обґрунтовані сумніви. Я назбирав тисячі коротких записок і відомостей із книжок та хронік — зразковий студент антропології! Дон Хуан усіляко потурав таким моїм примхам.

— На шляху воїнів не буває добровольців, — якось сказав він, вдаючи, ніби щось пояснює. — Людину виштовхують на шлях воїна проти її волі.

— І що ж мені робити з тисячами записів, які я зібрав через твої хитрощі? — запитав я.

Прямота його відповіді мене шокувала.

— Напиши книжку! — сказав він. — Хоч я певен: якщо ти почнеш роботу над нею, то так їх і не використаєш. Від них не буде жодної користі. Та хто я такий, щоб тобі це говорити? Спробуй сам. Але навіть не намагайся писати цю книжку як письменник. Напиши її як воїн — як шаман-воїн.

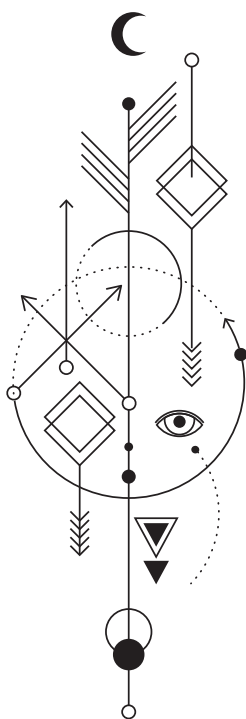
— Що ти маєш на увазі, доне Хуане?

— Не знаю, — відказав він. — Розбирайся сам.

Звісно, він мав рацію. Я так і не використав тих записів. Натомість я несвідомо почав писати про незбагненні можливості існування іншої системи пізнання.

ВИСЛОВЛЮВАННЯ
З «ОКРЕМОЇ
РЕАЛЬНОСТІ»

Воїн знає, що він лише людина. Він шкодує тільки про те, що життя надто коротке, тож він не зможе доторкнутися до всього, до чого хотів би. Але це для нього не проблема, він просто відчуває жаль.

* * *

Відчуття власної значимості робить людину важкою, неповороткою і суєтною. Щоб бути воїном, треба бути легким і плинним.

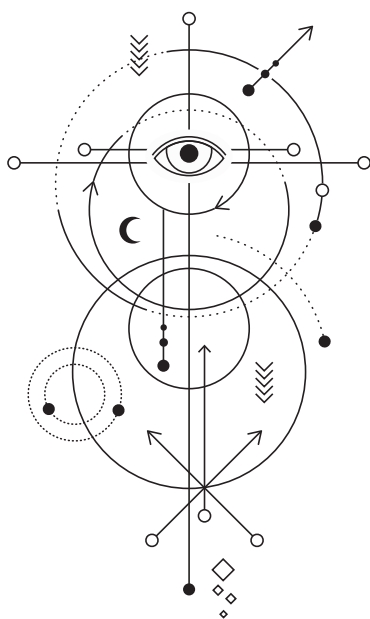
Якщо розглядати людей як енергетичні поля, вони нагадують світлові волокна, білу павутину з дуже міцних ниток, які тягнуться від голови до стоп. Тому, хто бачить, людина нагадує яйце з натягнутих волокон. Її руки й ноги схожі на світлові паростки, які струменять навсідч.

Те, що раціональна людина так міцно чіпляється за власні уявлення про себе, лише підтримує її глибоке нецтво. Вона ігнорує той факт, що шаманізм — це не заклинання і фокуси, а радше свобода сприймати не лише наш повсякденний світ, а й усе те, що може бути доступним людині. Вона тремтить, коли допускає можливість свободи. А насправді до неї рукою подати.

Проблемою людини є те, що вона інтуїтивно відчуває свої приховані ресурси, але не наважується їх використати. Саме тому воїни кажуть, що людина перебуває на межі дурості й нецтва. Тепер більше, ніж будь-коли людині треба пізнавати нові ідеї, які стосуються виключно її внутрішнього світу — не соціальні, а шаманські ідеї, які постають перед людиною, коли вона стикається з невідомим чи із власною смертю. Зараз більше, ніж будь-коли їй потрібно розкрити секрети точки збирання.

Дух дослухається лише тоді, коли мовець говорить жестами. Ідеться не про знаки чи рухи тіла, а про жести щирої невимушеності, щедрості та гумору. Як жест для духу воїни проявляють свої найкращі риси й мовчки пропонують їх абстрактному.

КОМЕНТАРІ
ДО «СИЛИ
МОВЧАННЯ»

Остання книжка, яку я написав про дона Хуана під керівництвом Флорінди Матус, називалася «Сила мовчання». Таку назву обрав мій редактор. Мій варіант звучав як «Внутрішнє мовчання».

Коли я працював над книжкою, погляди шаманів древньої Мексики стали для мене надзвичайно абстрактними. Флорінда щосили намагалася завадити моєму зануренню в абстрактне. Вона прагнула привернути мою увагу до інших аспектів стародавніх шаманських технік чи відволікти мене своєю скандальною поведінкою. Та ніщо не могло відвернути мене від цього, здавалося, нездоланного потягу.

«Сила мовчання» — це інтелектуальний огляд системи уявлень шаманів древньої Мексики у її найабстрактнішій формі. Над цією книжкою я працював сам, тож цілковито перейнявся настроєм тих шаманів, їхнім бажанням пізнавати у псевдорациональному ключі. Флорінда пояснювала мені, що врешті-решт ці шамани стали вкрай холоднокровними і незалученими. Для них уже не існувало нічого теплого. Вони з головою поринули у свої пошуки. Їхня байдужість була спробою зімітувати холод нескінченності. Вони успішно видозмінили свої очі, щоб відповідати холодному погляду невідомого.

Я відчув це на собі й відчайдушно намагався змінити хід подій. Поки що мені це не вдалося.

Мої думки все більше уподібнювалися думкам тих шаманів наприкінці їхніх пошуків. Не те щоб я припинив сміятися. Навпаки, моє життя стало суцільним задоволенням, проте водночас воно було нескінченним безжальним пошуком.

Нескінченність поглине мене, і я хочу бути до цього готовим. Я не хочу зовсім розчинитися у нескінченності, бо в мене є людські бажання і теплі почуття, хоч вони й досить примарні. Понад усе на світі я хочу стати схожим на тих людей. Я ніколи їх не знав. Єдині шамани, з якими я знався, — це дон Хуан і його оточення, проте все, що вони виражали, було вкрай далеким від тієї холоднечі, яку я вгадував у незнайомих мені людях.

Завдяки впливу Флорінди на моє життя я надзвичайно успішно навчився фокусувати всю свою увагу на настрої людей, яких ніколи не знав. Та зосередивши увагу свого перегляду на настрої тих шаманів, я втрапив у пастку, з якої навіть не сподіваюся вирватися.

Флорінда не вірила в те, що я не можу нічого змінити. Вона піддражнювала мене, а часом і відверто з мене глузувала.

— Тобі лише здається, що твій стан уже не змінити, — казала вона мені, — але це не так. Настане час, коли ти потрапиш в інше місце. Можливо, ти навіть покинеш усі свої думки про шаманів древньої Мексики. Можливо, ти

навіть відкинеш думки й погляди тих шаманів, з якими працював особисто, скажімо, нагваля Хуана Матуса. Заперечуватимеш, що він узагалі існував.

Побачиш. У воїна немає жодних обмежень. Його чуття імпровізації таке гостре, що він може створювати концепції з нічого — і не порожні концепції, а реальні й прагматичні.

Побачиш. Я не кажу, що ти про них зовсім забудеш, але в якийсь момент, перш ніж пірнути у прірву, — якщо тобі вистачить нахабства ступати по краю і мужності не відступитися, — ти як воїн дійдеш висновків про порядок і стабільність, які будуть значно ближчі тобі, ніж зацикленість на шаманах древньої Мексики.

Слова Флорінди були для мене гарним обнадійливим пророцтвом. Можливо, вона мала рацію. Звісно, моя наставниця була права, стверджуючи, що можливості воїна необмежені.

Проте є одна проблема: щоб прийняти новий упорядкований погляд на світ і самого себе, який би краще пасував до мого характеру, я маю пройти по краю прірви, а я не сумніваюся, що мені вистачить нахабства й мужності, аби це зробити.

Утім хтозна?..

Кінець